

Nr 151

Utlåtande i anledning av motioner angående utredningar om hälso- och sjukvården och om huvudmannaskapet för ålderdomshem samt en översyn av provinsialläkarväsendet.

(3:e avd.)

Utskottet har behandlat

dels de likalydande motionerna I: 228 av herr *Dahlén m. fl.* och II: 299 av herr *Wedén m. fl.* vari, såvitt nu är i fråga, hemställts

a) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte föreslå tillsättandet av en parlamentarisk utredning med uppgift att utreda och framlägga förslag rörande hälso- och sjukvårdens struktur och inriktning — avvägningen mellan öppen vård och olika former av sluten vård, huvudmannaskapet för långtidsvård och åldringsvård m. m.,

b) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte föreslå tillsättandet av en parlamentarisk utredning med uppgift att utreda och framlägga förslag rörande personalsituationen inom hälso- och sjukvården — personalbehov och personaltillgång, utbildningskapacitet, personalutnyttjande etc.,

dels motionen II: 404 av herrar *Antonsson* och *Dahlgren* vari hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att frågan om ändrat huvudmannaskap för vården vid ålderdomshem, så att denna överföres från primärkommuner till landsting, skyndsamt måtte utredas,

dels de likalydande motionerna I: 587 av herrar *Wikberg* och *Johan Olsson* samt II: 720 av herr *Jonasson m. fl.* vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en översyn av provinsialläkarväsendet i enlighet med vad som anförs i motionerna.

Riksdagen har tidigare (SU 41, s. 9 och 15) avslagit motionerna I: 228 och II: 299 i vad de avser förslag om ökad kapacitet för läkarutbildningen och för sjukgymnastutbildningen.

Utskottet. Förslaget i motionerna I: 228 och II: 299 angående parlamentariska utredningar om hälso- och sjukvårdens struktur och inriktning samt om personalsituationen inom hälso- och sjukvården har grundats på att det ansetts nödvändigt att på sådant sätt ytterligare satsa på planering, samordning och rationalisering inom nämnda vårdsektor.

Samhällets insatser inom hälso- och sjukvården har kraftigt ökat. Så-

lunda har det allmännas kostnader stigit från ca 720 milj. kr. år 1950 till 6 à 7 miljarder kr. Från samma tid har antalet sysselsatta inom sektorn stigit från ca 80 000 till ca 140 000 personer. Sammanställningar av sjukvårdsmyndigheternas planer tyder på en fortsatt kraftig expansion.

Planerings- och rationaliseringsfunktionerna har förstärkts. År 1965 tillkom socialdepartementets sjukvårdsdelegation, i vilken ingår bl. a. företrädare för sjukvårdshuvudmännen. Delegationen har att under socialdepartementet följa utbyggnaden av sjukvården i landet och verka för en samordning av sjukvårdsplaneringen. Delegationen har bl. a. medverkat till en avvägning inom sjukvårdsbyggandet som ger långtidsvården en markant förtur och gett ökade resurser till kliniker o. d. vid undervisningssjukhus och kliniker för psykiatrisk vård. Vidare kan noteras att delegationen initierat de rullande prognosundersökningar som inletts år 1967 och som avser att fortlöpande registrera huvudmännens planer för den närmaste tiden såväl på byggnads- som personalsidan. Från och med innevarande år verkar den nya socialstyrelsen som med ökade resurser på detta område har att handlägga frågor rörande riksplanering av verksamhetsgrenarnas omfattning, inriktning och allmänna uppbyggnad. Styrelsen har därvid att särskilt beakta såväl enskilda vårdbehov som samordning av rikets vårdresurser och tillgången på utbildad arbetskraft samt att följa och stödja den regionala och lokala planeringen. Från och med innevarande år har vidare inrättats Sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut (SPRI) som har till syfte att främja, samordna och medverka i huvudmännens planerings- och rationaliseringsverksamhet. Som exempel på sådana uppgifter har angivits vårdplanering, byggnadsplanering, standardisering och utrustning, rationalisering och organisation, personalplanering, driftekonomi samt information. Institutet har övertagit och samordnat de uppgifter som tillkommit Centrala sjukvårdsberedningen, mentalsjukvårdsberedningen, rådet för sjukhusdriftens rationalisering och landstingsförbundets organisationsavdelning inklusive dess ADB-sektion. Nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande (NUU) kvarstår i intim kontakt med SPRI. Uppgiften att granska och godkänna byggnadsritningar har övertagits av nämnden för sjukvårds- och socialvårdsbyggnader, även den nära knuten till SPRI. Socialstyrelsen, statistiska centralbyrån och SPRI har tillsatt en särskild samarbetsdelegation för frågor om förvaltningsekonomisk statistik och personalstatistik. På personalsidan samarbetar socialstyrelsen i sitt planeringsarbete intimt med SPRI, huvudmännen samt utbildnings- och arbetsmarknadsmyndigheterna. Sist men inte minst bör framhållas den fortgående och snabba utbyggnaden av huvudmännens egna planerings- och rationaliseringsfunktioner.

Enligt utskottets uppfattning har inte i något sammanhang ifrågasatts vikten av att den fortsatta utvecklingen inom hälso- och sjukvår-

den planeras så att de stora totala resurserna kommer till bästa möjliga och önskad användning. Den förstärkning av planerings- och rationaliseringsfunktionerna som skett särskilt de senaste åren är ett uttryck för denna obestridda uppfattning om vikten av planering, samordning och rationalisering.

Den fortsatta planeringen kräver bl. a. ett vidgat och förbättrat informationsunderlag för statsmakternas och huvudmännens beslut. Utskottet har anledning förutsätta att det pågående arbetet med att förbättra statistikunderlaget fortsätter. I fråga om avvägningen mellan sluten och öppen sjukvård bör erinras om att socialstyrelsen lagt fram ett principprogram om den öppna vården. Detta remissbehandlas för närvarande. Med hänsyn härtill, till de redan gjorda förstärkningarna av planerings- och rationaliseringsfunktionerna och även till det parlamentariska inslaget i socialstyrelsen och sammansättningen av socialdepartementets sjukvårdsdelegation har utskottet inte funnit skäl att nu föreslå någon riksdagens åtgärd i dessa frågor. Utskottet avstyrker därför motionerna I: 228 och II: 299 såvitt gäller den föreslagna utredningen om hälso- och sjukvårdens struktur och inriktning.

Den föreslagna utredningen om personalsituationen har avsetts få uppgifter som nu åvilar befintliga organ och myndigheter. Enligt utskottets mening skulle ett överförande av utredningsarbetet i denna del inte ge några fördelar i fråga om grundmaterialet. Det pågående intensifierade arbetet hos huvudmännen och inom de statliga organen förutsätts lämna erforderligt beslutsunderlag, särskilt med hänsyn till den löpande samverkan med utbildnings- och arbetsmarknadsmyndigheterna. Utskottet avstyrker bifall till motionerna i denna del.

I motionen II: 404 har hemställts om *utredning angående huvudmannaskapet för vården vid ålderdomshem*. Frågan har samband med de i de nämnda motionerna I: 228 och II: 299 upptagna utredningsfrågorna, bland vilka särskilt tagits upp huvudmannaskapet för långtidsvård och åldringsvård. Likartade frågeställningar togs även upp i motioner till 1967 års riksdag (SU 1967: 154, s. 1—3).

I direktiven för den i år tillsatta utredningen för en översyn av den sociala vårdlagstiftningen, som i fråga om åldringsvården inte har att pröva huvudmannaskapsfrågan, har anförts att riktlinjer för den sociala omsorgen om åldringar och handikappade bör ingå som viktiga moment i en nya lagstiftning. Ansvarsfördelningen inom denna sektor mellan primärkommuner och landsting bör närmare preciseras. Vidare bör enligt direktiven möjligheten till samverkan mellan primärkommunerna inbördes och mellan dessa och landstingen beaktas. Utredningen har även att pröva uppgifterna för ålderdomshem och andra inackorderingshem.

Utskottet vill stryka under vikten av att samarbetet mellan huvudmännen byggs ut såväl i fråga om den institutionella sjuk- och åldringsvården som inom den öppna åldringsvården. Utskottet förutsätter att denna

fråga ägnas fortsatt aktiv uppmärksamhet. Den nämnda vårdlagstiftningsutredningen torde komma att ytterligare beslysa gränsdragningsfrågorna vid sin prövning av ålderdomshemmens uppgifter. Utskottet finner att en riksdagens åtgärd i enlighet med förslaget i motionen nu inte kan anses lämplig. Motionen avstyrks därför.

En *översyn av provinsialläkarväsendet* föreslås i motionerna I: 587 och II: 720. Motionärerna framhåller som väsentligt, att provinsialläkarna tillförsäkras bättre arbetsförhållanden.

I april 1968 uppehölls 707 av 791 provinsialläkartjänster med ordinarie innehavare eller vikarie medan i april 1963 på samma sätt uppehölls 522 av 595 tjänster. Av de 84 tjänster som i april 1968 uppehölls med dubbelförordnande var 41 tjänster vid enläkarstationer.

Underskottet på provinsialläkare har försatt den öppna sjukvården i vissa områden i ett svårt läge. Flera typer av åtgärder har prövats för att få tjänsterna besatta. På längre sikt bör läget kunna förbättras genom den föreslagna allmänläkarutbildningen och den ökande examinationen. Utskottet förutsätter att berörda myndigheter tar till vara alla möjligheter att bidra till lösningar även på kortare sikt. Någon föreslagen riksdagens åtgärd är dock inte erforderlig. Motionerna avstyrks därför.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionerna I: 228 och II: 299 i vad de avser en parlamentarisk utredning om hälso- och sjukvårdens struktur och inriktning,
2. att riksdagen avslår motionerna I: 228 och II: 299 i vad de avser en parlamentarisk utredning om personalsituationen inom hälso- och sjukvården,
3. att riksdagen avslår motionen II: 404,
4. att riksdagen avslår motionerna I: 587 och II: 720.

Stockholm den 5 november 1968

På statsutskottets vägnar:

EMIL NÄSSTRÖM

Närvarande: se under utlåtandet nr 153.

Reservationer

1. beträffande en *parlamentarisk utredning om hälso- och sjukvårdens struktur och inriktning* av herrar *Axel Andersson* (fp), *Per Jacobsson* (fp), *Mundebo* (fp) och *Westberg* (fp) som anser att

dels det avsnitt av utskottets yttrande som på s. 2 börjar med »Enligt utskottets» och på s. 3 slutar med »och inriktning» bort ha följande lydelse:

»Även om huvudmännens och statens insatser för planering inom sjukvårdssektorn ökat finns dock ett starkt behov av en parlamentarisk utredning om hälso- och sjukvårdens struktur och inriktning. En sådan utredning skulle bl. a. ha att söka lösa frågorna om avvägningen mellan öppen vård och olika former av sluten vård samt om huvudmannaskapet för långtidsvård och åldringsvård. Detta problemkomplex rymmer många viktiga planerings-, prioriterings- och samordningsfrågor som lämpligen bör — med utgångspunkt från av myndigheter m. fl. utarbetat material — beredas inom parlamentarisk ram. Det är parlamentariska organ — riksdag och landsting — som har att besluta om hälso- och sjukvårdens inriktning och om huvudmannaskapet inom olika vårdsektorer. En utredning i den föreslagna formen skulle kunna initiera och ta till vara ett ökat grundmaterial och även verka för en bättre samordning av försöken att ge utbyggnaden en mer planmässig inriktning. Utskottet tillstyrker därför motionerna i denna del.»

dels utskottets hemställan under 1. bort ha följande lydelse:

»1. att riksdagen med bifall till motionerna I: 228 och II: 299, såvitt nu är i fråga, föreslår Kungl. Maj:t att tillsätta en parlamentarisk utredning om hälso- och sjukvårdens struktur och inriktning.»

2. beträffande en *parlamentarisk utredning om personalsituationen inom hälso- och sjukvården* av herrar *Axel Andersson* (fp), *Per Jacobsson* (fp), *Mundebo* (fp) och *Westberg* (fp) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 3 som börjar med »Den föreslagna» och slutar med »denna del» bort ha följande lydelse:

»De inom flera områden av sjuk- och hälsovården rådande bristerna kan till stor del återföras på personalsituationen. En på längre sikt med klarare målsättningar förenad utbildningsplanering är därför av primärt intresse. Desutom bör särskilda åtgärder vidtas för att även på kort sikt och innan en ofta lång utbildning hunnit få verkan ta till vara redan befintliga resurser på ett bättre sätt. Det skilda huvudmannaskapet för utbildningen och vikten av att bereda underlag för beslut inom flera samverkande samhällssektorer påkallar insatser med bred förankring. En parlamentarisk utredning bör få i uppgift att på grundval av material insamlat av myndigheter m. fl. utreda och framlägga förslag rörande personalsituationen inom hälso- och sjuk-

vården. Utskottet tillstyrker därför motionerna I: 228 och II: 299 i denna del.»

dels utskottets hemställan under 2. bort ha följande lydelse:

»2. att riksdagen med bifall till motionerna I: 228 och II: 299, såvitt nu är i fråga, föreslår Kungl. Maj:t att tillsätta en parlamentarisk utredning om personalsituationen inom hälso- och sjukvården,»

3. beträffande *utredning angående huvudmannaskapet för vården vid ålderdomshem* av herr Nilsson i Tvärålund (cp).